

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-432-0-34>

SPECIAL ASPECTS OF THE PRE-COURT INVESTIGATION OF COLLABORATIVE ACTIVITIES

ОСОБЛИВИ АСПЕКТИ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ КОЛАБОРАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Orzhynska E. I.

*Ph.D. of Juridical Sciences, docent,
Associate Professor of the Department
of Professional and Special Disciplines
Kherson Faculty of Odessa State
University of Internal Affairs
Odessa, Ukraine*

Оржинська Е. І.

*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри професійних
та спеціальних дисциплін
Херсонський факультет
Одеського державного університету
внутрішніх справ
м. Одеса, Україна*

Shevchenko S. I.

*Student Kherson Faculty of Odessa
State University of Internal Affairs
Odessa, Ukraine*

Шевченко С. І.

*студентка
Херсонського факультету Одеського
державного університету внутрішніх
справ
м. Одеса, Україна*

Введення воєнного стану в Україні – це не тільки початок нового періоду в історії нашої нації, а й момент для оновлення законодавства України, тактики проведення окремих слідчих дій та розробки методики досудового розслідування окремих видів кримінальних правопорушень. Україна зазнала багато військових втрат за час воєнних дій на своїй території в тому числі і поєднаних з порушенням міжнародних гуманітарних правил щодо цивільного населення та інфраструктури [1, с. 98].

Не дивлячись на те, що останнім часом доволі багато праць присвячено досудовому розслідуванню колабораційної діяльності протидія колабораціонізму залишається надзвичайно важливим завданням для українських правоохоронних органів.

Так, вчинення колабораціонізму на тимчасово окупованій території України, до якої не мають доступу працівники правоохоронних органів ускладнює проведення всіх необхідних слідчих (розшукових) та процесуальних дій з метою встановлення обставин, які підлягають доказуванню у кримінальному провадженні. У таких слідчих ситуаціях

слідчі дії вимагають проведення якомога більшого комплексу слідчих (розшукових) та процесуальних дій з метою перевірки інформації про факт можливої колабораційної діяльності, зокрема щодо підтвердження або спростування отриманої інформації про причетність особи до кримінальної колабораційної діяльності, а у випадку її підтвердження, – здобуття достатніх доказів вчинення таких злочинів.

Процесуально при веденні оперативним підрозділом оперативно-розшукової справи щодо осіб, стосовно яких є дані про участь у підготовці до вчинення кримінальних правопорушень, передбачених ст. 111-1 КК України, керівник оперативного підрозділу письмово звертається до керівника органу досудового розслідування про закріплення за цим провадженням слідчого для забезпечення методичного супроводження реалізації слідчих дій та надання практичної допомоги оперативному підрозділу [2, с. 434].

У разі виявлення під час проведення оперативно-розшукових заходів ознак кримінального правопорушення, передбаченого ст. 111-1 КК України, керівник оперативного підрозділу невідкладно направляє зібрані матеріали, в яких зафіксовано фактичні дані про протиправні діяння окремих осіб та груп, до відповідного органу досудового розслідування для початку та здійснення досудового розслідування в порядку, передбаченому КПК України.

Слід зазначити, що за фактами колабораційної діяльності виявленню та документуванню підлягають фактичні дані, які вказують на злочинні дії розроблювальних, а саме: про подію злочину (час, місце, спосіб, інші обставини вчинення злочину); про причетність розроблювальних до підготовки або вчинення злочину та мотивах, що спонукають останніх вчиняти протиправні дії; про обставини, що характеризують їх особистість; про місцезнаходження знарядь вчинення злочину або інших предметів, здобутих злочинним шляхом тощо [3, с. 43]. При цьому, існують три напрямки документування злочинних дій розроблювальних, а саме: виявлення осіб, які можуть бути свідками у кримінальному провадженні за фактами колабораційної діяльності; виявлення предметів і документів, що мають доказове значення у кримінальному провадженні за фактами колабораційної діяльності; фіксація дій розроблювальних осіб з метою наступного використання отриманих фактичних даних у процесі доказування під час розслідування за фактами колабораційної діяльності [4, с. 93].

Окрім обставин, визначених ст. 91 КПК України, які підлягають доказуванню у кримінальному провадженні, слід також враховувати та з'ясовувати: властивості інформації змінюватися на шляху від

першоджерела до громадськості та правоохоронних органів; можливий наклеп з боку недоброзичливців; співпраця, вчинена під безпосереднім впливом фізичного або психологічного примусу, що можуть виключати кримінальну протиправність; співпраця, вчинена з метою виконання законного наказу або розпорядження.

Основними доказами у вказаній категорії кримінальних проваджень переважно є електронні (цифрові) докази.

Цифровими доказами є матеріали фотозйомки, звукозапису, відеозапису та інші носії інформації (у тому числі комп'ютерні дані), що містяться у відкритих мережах (Інтернет; різноманітних засобах масової інформації; соціальних мережах), закритих мережах, а також у свідків (приватні месенджери та телеграм канали; особисте листування з використанням комп'ютерної техніки та мобільних телефонів, флеш-носії, карти-пам'яті тощо).

Матеріали фотозйомки, звукозапису, відеозапису та інші носії інформації (у тому числі комп'ютерні дані), що містяться у відкритих, закритих мережах, перебувають у свідків:

- веб-сайти та сторінки в соціальних мережах незаконно створених органів влади; відкриті телеграм канали; різноманітні засоби масової інформації, що працюють на тимчасово окупованій території України, та держави-агресора, що висвітлюють створення окупаційної владою псевдо-органів влади;

- веб-сайти, сторінки в соціальних мережах громадськості (у тому числі окремих фізичних осіб); журналістів, адвокатів, органів державної влади України та місцевого самоврядування, відкриті телеграм канали; різноманітні засоби масової інформації, що фіксують та висвітлюють воєнні злочини та злочини проти основ національної безпеки України, вчинені на тимчасово окупованій території України, а також, що висвітлюють події на тимчасово окупованій території України;

- фото, відео, аудіо файли;

- різноманітні відкриті та приватні месенджери, що містять у свідків.

Також під час доказування колабораційної діяльності можливе залучення спеціаліста, яким є особа, яка володіє спеціальними знаннями та навичками і може надавати консультації, пояснення, довідки та висновки під час досудового розслідування і судового розгляду з питань, що потребують відповідних спеціальних знань і навичок (частина 1 статті 71 КПК України), а також призначення та проведення різного роду експертиз. Зокрема можливе призначення

наступних експертиз: портретних; лінгвістичних (семантико-текстуальних); психолого-лінгвістичних; комп'ютерно-технічних; почеркознавчих; економічних.

Література:

1. Оржинська Е. І., Сеніна В. О. Посібництво державі-агресору: взаємозв'язок між способом вчинення та особою злочинця. *«Південно-український правничий часопис»*. 2022. № 4. С. 98–103.

2. Албул С. В., Колодій Д. В. Оперативно-розшукове документування колабораційної діяльності в умовах воєнного стану: проблемні питання. *Європейські орієнтири розвитку України в умовах війни та глобальних викликів XXI століття: синергія наукових, освітніх та технологічних рішень* : у 2-х т. : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, НУ «Одеська юридична академія», 19 травня 2023 р.) / за загальною редакцією С. В. Ківалова. Одеса : Видавництво «Юридика», 2023. Т. 2. С. 432–435.

3. Єгоров С. О. Деякі правові аспекти відповідальності за колабораційну діяльність. *Актуальні питання кримінально-правової кваліфікації, документування та розслідування колабораціонізму* : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Одеса, 21 липня 2022 р.). Одеса : ОДУВС, 2022. С. 41–44.

4. Поляков Є. В., Щурат Т. Г. Колабораціонізм в Україні – реалії сьогодення. *Актуальні питання кримінально-правової кваліфікації, документування та розслідування колабораціонізму* : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Одеса, 21 липня 2022 р.). Одеса : ОДУВС, 2022. С. 93–97.